

ההתנתקות כבר התחילה

עתידה המעורפל של הוצאת אנדלוס, המתמחה בתרגומים מערבית, צריך להדאיג אתכם - ולא משנה באיזה צבע הסרט ששמתם על האוטו. אבל בינתיים יש גם חדשות טובות: "יאלו" המצוין של אליאס חורי

הוצאות ספרים שמציעות בעקביות תרגומים של כותרים אמריקאיים ואירופאיים בולטים יש כאן, תורה לאל, בשפע. אבל למרבה האכזרה, אותן הר צאות מנועות מתרגום ספרים שראו אור ברחבי הער לם הערבי, ספרים שקשה להמעיט בחשיבות וברלוונטיות שלהם למי שגרים כאן. וכך, בעוד על מדפי חנויות הספרים אפשר למצוא את כל כתבי פול אוסטר, איאן מקיואן, סלמן רוסדי ואפילו הדוקי מור קמי היפני, נעדרים מהם כמעט לחלוטין ספרים מהר שות הפלסטינית, ממצרים, ממרוקו, מלבנון.

נכון, יש בעיה של זכויות יוצרים - לא כל סופר מצרי, גנתי, יסכים שיצירותיו יורטמו בישראל - אבל זה רק תירוץ. האמת העגומה היא שספרים שעל כריכתם מתנוסס שם של סופר ערבי פשוט לא מסוד ריים, כלומר, אין להם מספיק קונים ויש סיכוי קלוש שהם יכסו את עלות הוצאתם. ולמה? אולי משום שאותו "עולם ערבי" מוכר תמיד בחקשרים של מל' חמות ופוליטיקה, ובקריאה מהפשים דווקא לברוח מכל זה, קצת שקט: אולי - למה לכסות את זה במי לים יפות - בגלל בורות, התנשאות וגוענות. כי "מה כבר יש לספרות הערבית להציע", והרי "אין בכלל דבר כזה, תרבות ערבית" - "סיעונים" שמופיעים בטוקבקים ובפורומים, ושלא נסתים על ידי מיעוט, כפי שנעים אולי להגות.

ואם מישו היה זוקק להוכיח נוספת לחר סר הבראית הכלכלית שבניסוק בתרגומים מערבית, הדי בשבוע שעבר, ב"הארץ", חורי עה יעל לרד, המייסדת והמולית של הוצאת אנדלוס, שהתמחתה בתרגום ספרים מערבית, כי "כפי שזה נראה כרגע, ניאלץ להקפיד את פעילות הוצאת כשנה הקרובה... כרגע אנחנו אמנם עובדים במרץ על הוצאתם לאור של עוד עשרה ספרים שכבר תורגמו, אבל לא מתחילים שום דבר חדש". ספרי אנדלוס - ובהם תרגומים של מחנך דרוזי, אליאס חורי, וחננה שוכרי, צאלת אלטייב, הודא בר

את, ונאן אלשיח ואחרים - ראויים לקריאה לא רק בשל ערכם הספרותי, אלא גם משום שהם מאפשרים להכיר, מזווית קצת שונה, את האזור שבו אנחנו חיים ואת המבנים "שכנינו". זה רב שאמור לעניין כל אחד שגר כאן - בין אם במסגרת "דע את האויב" ובין אם במסגרת "דע את הפרטנרים למורת תיכון חדש". מעבר לצעד על סגירתה האפשרית של הוצאת ספרים קטנה בשוק של הוצאות ספרים ענקיות,

אליאס חורי. להכיר מזווית קצת שונה את אלה המכונים "שכנינו"

ומעבר לצעד על סגירתה האפשרית של הוצאת שבחרה בכותרים איכותיים ומגוון גם והקפידה על סטנדרטים גבוהים של תרגום, עריכה והגהה - העובדה שהוצאת אנדלוס עשויה להיסגר מחוטר עניין לציבור היא תעודת עניות לציבור.

לספר סיפור, או למות

ובתוך כך הוציאה אנדלוס תרגום חדש, "יאלו" מאת אליאס חורי, שרק מרגיש מה אנחנו עלולים להחמיץ במקרה שהוא אכן תפסיק לפעול. זהו סיפור של דאניאל גלעון, המכונה יאלו, הכלוא בבית סוחר בבירות באשמה כפולה: סדרת מעשי גניבה ואונס, וסיוע לחוליה שהגיחה מטעני כחלה. בסעיף הראשון הוא מוכן להודות מיד - בעת שעבר כשומר הווילה המבודדת של עורך הדין מישל סלום הוא אכן נהג להדגנב בלילות לחורשה הסמוכה, שאליה הגיעו רכבים של זוגות אודו

בים, לאיים עליהם בנשק, לקחת מהם כסף ותכשיטים ולעיתים גם לאנוס את האשה בסעיף השני הוא מודה רק לאחר שהוא עובר עינויים איומים, אז הוא מוכן לעשות הכל, אפילו לבדות דברים שלא היו מעולם, רק שינחו לו. אבל עם החתימה על ההודאה לא מסתיימת מסכת הייסורים. "החוקר נחן אליו, הגיש לו את הרפים ואמר שאת הישיבות האמיתיות הוא יקיים בגפר - יהיה עליו לכתוב את סיפור חייו כולו, מתחילתו ועד סופו, בלי להחסיר דבר", והחוקר מוסיף, "תכתוב כל פסיק, ואוי לך אם תשכח משהו". ממש כמו שחרודה, על יאלו לספר סיפור או למות, אך כאן המשימה מורכבת ומסובכת פי כמה כיוון שהסיפור אמור להיות אמיתי ומרריק, והגיבור שלו אמור להיות הוא עצמו - אבל מאיזו נקודה מתחיל סיפור החיים? כיצד מספרים אותו כש'התמונות מתערככות בראש והזמנים מסתבכים בתדעה'? איך אפשר "להתנגב בין המילים והמשפטים כדי לגנוב איזו משמעות"? ובכלל, "האם אדם יכול לשחזר את סיפור חייו כולו? וגם אם יעלה בידו לזכור הכל, הרי הזמן שידרש לכתיבת הסיפור אורכו אורכו כאורך החיים עצמם".

מילים כמו סכינים

יאלו, מוכה ומדומם, יושב בצינוק ומגלה ש"כאן מתחיל העיני האמיתי. הכתיבה נעשית כלי רצח, מסלול התאבדות, והמילים - סכינים הננעצות בגוף בעליהן. האסיר מיודרר אל התרום שהוא חופר לו כמו ידיו, מחליק על גב האותיות, מועד ומתפלש בתוך דמו, שצבעו כצבע הדיו". זהו כותב גירסה אחר גירסה של סיפור חייו, כל אחת חושפת אירועים נוספים בעבר ודמיוניות נוספת, שכולן קשורות בקשר זה או אחר למילים, לשפה, לזיכרון, לכתיבה, לזיכרון. הוא כותב על סבו, שכל משפחתו נטבחה, שהפך לאיש דת המנסה להחיות את השפה הסיריאנית המתה, שבערוב ימיו מעתיק שירים ישנים "כי כל הסופרים בעולם כולם אינם אלא מעתיקי ספרים"; על אמו, שניהלה רומן עם חייט עד שאביה "הרג אותה במילים", שמביטה במראה ואינה רואה את פניה על המלחמה ועל גודלם של מי שלחמו לצידה על בריחתו לצרפת ועל בנידתו של חברו, שהותיר אותו ללא פרטה בארץ הורה; על עורך הדין סלום שהציל אותו והפך אותו לשומר הווילה; על הרפתקאותיו הליליות בחורשה; ועל שיריו, אחת הגשים שפגש שם ומי הפכה למושא אהבתו האובססיבית, שיריו ש"הוא כתב מולה את חייו, אבל היא סירבה לקרוא".

התרגיל שנעשה ב"יאלו" מתוחכם ומעניין, שכן ההודאות עם יאלו, הגנב והאנס, מוחלטת, על אף שהודו לא מאפשר מוצא קל ולא מציע איהו "הסבר" פסיכולוגי או אחד לפגמים המוסריים של גיבורו. בסבלנות, בחוכמה ובשפה ממועט פיוטית הוא בונה כאן, שכבה אחרי שכבה, רמות חד פעמית ומורכבת, שסיפוריה האישיו הוא גם סיפור של דוד המלחמה, דמות שהכתיבה עברה היא עיניו, כמעט עונש על מעשה החייתיים, אבל גם נאולה, משום ש"הכתיבה היא הדרך היחידה להיזכר". בלי הכתיבה, החיים נכלאים בתוך ההווה, והאדם חי בלי זיכרון, כמו חייה".

"יאלו", אליאס חורי, מערבית: מלי בריך (אנדלוס)